

Nyrup - kom til Føroya

Oddagrein

VINSTRA, høgra, vinstra høgra, tað er líkamik- id.....kundi verið niðurlagið í einum av teimum aktu- ellu málinum í hesum døgum. Allir føroyingar - um teir eru til vinstu ella høgru - megu helst standa sum ein maður og taka undir við fyrrverandi danska uttan- rikisráðharranum Uffe Elleman-Jensen, tá hesin sigur, at danski forsætisráðharrin átti at vitjað í Føroyum fyr- i gjørt sitt til at bota um tey vánaligu víðurskiptini millum londini. So kunnur vit vera ósamd við Uffe í so mongum øðrum málum, men í hesum førunum eru vit heilt á bylgjulongd. Sjálvandi kunnur orð hansara eisini útleggjast sum vanlig propaganda, men siggja vit burtur frá slíkari, so er tað logið fyrri ikki at siga, tað minnir um vanvirðing, at danski forsætisráðharrin, Poul Nyrup Rasmussen ikki hevur tikið stig til at vitja Føroyar í hesum turbulentu árum fyrri at avliva gitingar ol. ið bara hava verið við til víðka um klufina millum londini.

VIT vóru millum teirra, sum í 1995 funnist at Poul Nyrup Rasmussen fyrri at setast aftur og harvið ikki taka av innbjóðing av vitja í Føroyum. Poul Nyrup Rasmussen er eisini leiðari fyrri alla ríkiseindina, og tað átti at verið ein týðandi partur av hansara arbeiði at lagt leiðina til bæði Føroyar og Grønlands við jøv- num millumbili. Danski forsætisráðharrin hevur ikki loyvi at hugsa taktiskt í hesum ferð og spyrja seg, hvørja ferð ein innbjóðing stendur honum í bði at vitja Føroyar, um hetta nú tæni hansara flokki ella ikki. Ikki nýtist honum heldur at bera ótta fyrri tryggni. Ikki kann sigast annað enn, at danski javnaðarflokkurin hevur vist „sin kolde skulder“ til føroyska samfelagið hesi seinastu árin. Tað hevur ljóðað, at tað er komið vát í reiðrið millum hann og føroyska javnaðarflokkinn ella í hvussu er millum politikarar úr báðum flokkum. Hetta er bæði spell og ein álvarslig gongd, tí hesir flokkar hava áður megnað at samstarvað Føroyum til frama.

TAÐ er ongantið ov seint verður tikið til. So er - men bert næstan. Tí okkurt er, sum bendir á, at ávisir dansk- ir politikarar eru við at brenna tær seinastu býrnar av millum Føroyar og Danmark. Hetta vita vit, at nógvir føroyingar ynskja ikki. At føroyingar ynskja størri sjálvs- styri og sjálvbjargni átti ikki at verið tað sama sum, at alt samband við Danmark verður kveitt.

OLJUMÁLID hevur líkasam grugað víðurskiptini mill- um londini umframt bankamálið sjálvandi. Eftir okk- ara tykki er tað, sum merkja bæði hesi mál, at danir ella ávisir partar av danska samfelagnum hava ikki viljað spælt við opnum og ærligum kortum yvirfyri føroyingum. T.d. má okkurt vera heilt galið, tá tað er við at ikoma „hatur“ millum føroyingar og eitt so væl- rennomerað felag sum AP Møller. Og byggir hetta hatur ella rættari frustrationir nettup á hetta, at tað verður ikki spælt við opnum kortum. Tí má ein eisini siga, at tær negativu bylgjur, sum eru komnar fram móti AP Møller stava eisini frá tí, at henda fyrirøka ikki vil vera meira opin. Fyrirøkan, sum helst er størsti einstaki arbeiðsgevandi hjá føroyingum í heila tikiðátti betur uppiborið enn at verið mett sum „figgindi“ millum stuðugt vaksandi tal av føroyingum. Men oftani liggur ein sum ein sjálvur hevur reitt.

NYRUP átti at pakka kuffertið og komið til Føroya. Við sær kann hann hava umboð fyrri danskt vinnuliv, eitt nú AP Møller og Dong og hvat tað nú skal vera. Gevið til kennar fyrri føroyingum, hvørjit tit eru og hvat tit vilja - og ikki minst, hvat tit hava at bjóða í einum samstarvi. Okkurt ruggar ikki rætt, tá logmaður verður boðin at vitja oljuvinnu í Bretland, Noregi og Finlandi - og víðurskiptini millum Danmark og Føroyar bara versna. Bert ein kann venna hesi gongdini, og hann eitur Poul Nyrup Rasmussen. Tað er upp til hansara - at avgera, hvussu langt henda samvinna skal rokka í framtíðini. Nýggjar samráðingar standa fyrri framan. Hvat við at brúka hesar til at bota um víðurskiptini heldur enn at gravla klufina enn djúpri.

Sosialurin

Sømdir og sømdargávur

Rættuligt kjak hevur tikið seg upp í fjølmiðlunum síð- ani undirritaði sum lands- styrismaður í mentamálinum, tók avgerð um at broyta skipanina við sømdargáv- um.

Formaðurin í Rithøv- undafelagnum hevur verið inni á tí søguliga, sum ligg- ur í skipanini, og skal undir- ritaði tí ikki gera so nóg- vurtur úr søguni aftanfyrri.

Tá undirritaði kom at um- sita mentamál sum lands- styrismaður tann 15. sep- tember 1994, gjordist mær skjótt greitt, at mentapoli- tikkur okkara í alt ov stóran mun bert var at finna í term- tølum og yvirskriftum, sum vóru at finna í figgjarglóg- ini.

Soleiðis sambært Ment- annaráliði.

Tað, at lesarin skal standa og rodnar av skom- mi við at lesa partar av figg- jarlógini, kunnur vit ikki lata okkum lynda, og slettis ikki tá tað er partur av jättanini til mentan.

Tilvildin

Í mentanarálitinum verður róið uppundir, at tað skal verða tilvildarligt, hvussu móttakarar av sømdargáv- um hava verið útteikaðir.

Eg hugsi ikki at tað er rætt, eg tori at siga við vissu, at eingin er komin at standa sum móttakari av sømdargávu av herari til- vild.

Men grundarlagið hevur nokk ikki áliðið verið tað sama.

Óll vit, sum kenna til figgjarglógararbeiði, vita, at tað er trupult at fáa hæk- kaðar jättanir yvirhøvur og hevur jättanin til mentan- ina eisini verið merkt av hesum.

Tí má tað ikki verða til- vild ella óviðkomandi grundarlag, sum avger, hvør skal móttaka stuðul ella sømdargávur frá tí almenna.

Skal stovnur, felagsskap- ur ella onkur annar meta- um, hvør skal gerast mó- ttakari av peningi frá tí al- menna, so má peningurin fyrst verða óbundin.

Heldur ikki er tað vist, at tað skulu verða somu mó- ttakarar á undan ári.

Misskilt mentanaráliði

Ein av høvundunum aftan fyrri mentanaráliði, Martin Næs, heldur at undirritaði hevur misskilt mentanar- áliðið, um tað er skilt so- leiðis at mælt verður til at avtaka sømdargávuna.

eru enn á lívi.

Her hevur mangan sæð út, sum var tað tilvildin, ið raddi fyrri borgum, tí verður mælt Føroya Landsstýri til at áleggja einum stovni, felagsskapi ella øðrum at hava ábyrgdina av, at hetta rakstrarstaðið á figgjarg- lógini verður dagført - bæði á ein og annan hátt, - soleiðis at lesarin ikki stendur og rodnar av skom- mi, tá ið hann lesur figgjargløgtingsløg land- sins.

Soleiðis sambært Ment- annaráliði.

Tað, at lesarin skal standa og rodnar av skom- mi við at lesa partar av figg- jarlógini, kunnur vit ikki lata okkum lynda, og slettis ikki tá tað er partur av jättanini til mentan.

Tilvildin

Í mentanarálitinum verður róið uppundir, at tað skal verða tilvildarligt, hvussu móttakarar av sømdargáv- um hava verið útteikaðir.

Eg hugsi ikki at tað er rætt, eg tori at siga við vissu, at eingin er komin at standa sum móttakari av sømdargávu av herari til- vild.

Men grundarlagið hevur nokk ikki áliðið verið tað sama.

Óll vit, sum kenna til figgjarglógararbeiði, vita, at tað er trupult at fáa hæk- kaðar jättanir yvirhøvur og hevur jättanin til mentan- ina eisini verið merkt av hesum.

Tí má tað ikki verða til- vild ella óviðkomandi grundarlag, sum avger, hvør skal móttaka stuðul ella sømdargávur frá tí almenna.

Skal stovnur, felagsskap- ur ella onkur annar meta- um, hvør skal gerast mó- ttakari av peningi frá tí al- menna, so má peningurin fyrst verða óbundin.

Heldur ikki er tað vist, at tað skulu verða somu mó- ttakarar á undan ári.

Misskilt mentanaráliði

Ein av høvundunum aftan fyrri mentanaráliði, Martin Næs, heldur at undirritaði hevur misskilt mentanar- áliðið, um tað er skilt so- leiðis at mælt verður til at avtaka sømdargávuna.

Sæð útfra sama horni, so eri eg fullkomuliga samdur við Martin Næs. Var talan um at avtaka sømdargávuna og tað bleiv sagt, at tað var eitt tilmæli úr álitinum, so var misskiljing komin í.

Tað hevur ongantið verið meiningin at avtaka skipan- ina við sømdargávum, men at dagföra skipanina, so- leiðis at størri partur av upp- hæddini verður latin sum stuðulssamsýning, soleiðis sum nevnt er seinni í grein- ini.

Vónandi kunnur víðkaðu endamálskarmarnir eisini fara til eina hækkaða jätt- an.

Viðvíkjandi brúkinum av mentanarálitinum, so verður Martin Næs endurgivin fyrri at hava sagt, at tað ikki er rætt at taka brot burtur úr mentanarálitinum og gera nóg- vumbul burtur úr tí, og at landsstýrismaðurin eigur at arbeiða víðari útfra ment- annarálitinum.

Tað verður trupult at fáa alt, sum í mentanarálitinum stendur, gjøgnumført í ein- um kortum tíðarbili. Verður tað ikki framt í brotum, so verður úrslitið soltið.

Hinvegin, so eri eg samd- ur í tí, at áliðið er gott at arbeiða eftir, og vóni eg at Martin hevur givið sær far- um at onnur ting, nevnd í hesi grein, eru tikin úr álit- inum.

Samgongan samd um sømdargávu

Oddagrein í Sosialinum tann 12. apríl víðger eisini sømdargávuna, útfra teim hugleiðingum, Jens Pauli Heinesen hevur í sama blaði.

Høvundurin sær helst eitt givið høvi at riða á aldinu, uttan sjálvur at eiga lut í henni.

Í oddagreinini verður sagt, at rætt hevur Jens Pauli, tá hann sigur at ikki bara gávan, men eisini heið- urin er stolin frá okkara mentafólki, av Sámali Petur í Grund og harvið landstýr- inum.

Skal her bert gera vart við, at tað er løgtingið sum er jättandi myndugleiki og at tá biðið bleiv um at jätt- anin helt fram, so var sam- stundis sagt frá í viðmerk- ingunum, at áttanin var at broyta skipanina.

Figgjarnevndin, saman- sett av samgongu- og and- stöðutlingnum, hevði figgjarglógina til víðgerðar, uttan at broyttu skipanin fekk nakrar viðmerkingar.

Figgjarlógin bleiv sam- tykt við dyggum stuðli frá andstöðuni. So skal nakar annar enn undirritaði krøk- ast upp í hesa nýghugsan, so er væl ikki rætt at gloyma nakran.

Stolið sømdargávuna

Sum áður nevnt, so hevur

Viðmerking

Sámali Petur í Grund skrivur

ein av okkara mætu rithøv- undum, Jens Pauli Heine- sen. nakrar hugleiðingar um sømdargávuna og útgávu av bókum.

Hann biður orsakað mál- burðin stuldr, men tað skal so í hvussu so er ímynda- tað, hann hugsar í hesum føri.

Nú er tað soleiðis, at tað er vist ongantið sagt ella skrivað, - orsaka um eg taki feil, - at sømdargáva, sum er givin av løgtinginum, eftir tilmæli frá Føroya Landsstýri, er gáva, sum kemur á hvørjum ári, so leingi sum móttakarinn livir.

Sømdargávan fyrri skald- skap og list hevur verið jättað, tá figgjarglógin verður samtykt í Løgtinginum, og hevur eins og figgjarg- lógin sjálv, verið galdandi fyrri eitt ári í senn.

So eingin hevur átt eina sømdargávu, fyrr enn lög- tingsfiggjarglógin er samtykt í Løgtinginum.

Fyrri árið 1997 var við- merkt í uppskotinum til figgjarglóg, soljóðandi tekst- ur: Áttanin er at broyta skipanina í stigum soleið- is, at ein vaksandi partur av jättanini verður latin virkunum listafólki/menta- fólki sum stuðulssamsý- ning eftir tilmæli frá nevnd, sum umboðar føroysk listafólk.

Fyrsta stigið, tað at tey, sum ári undan ári hava mó- tikið sømdargávu, fyrri 1997 fáa 10.000 kr. móltvegis 20.000 kr. fyrri 1996, er tik- ið.

Harvið er gjørt pláss á hesari jättan fyrri stuðul- samsýning til virkin lista- fólk.

Kundi hent at henda broyting gav onkrum mög- leikan, sum ikki hevur verið so privilegieraður sum tey fáu, sum hava havt sín matrikuleraða part av figg- jarlógini.

Sámali Petur í Grund, landstýrismaður